

Čehijas Republika

Vispārīgā informācija

Oficiālais nosaukums:	Čehijas Republika
Valsts iekārta:	parlamentāra republika
Galvaspilsēta:	Prāga
Valsts valoda:	čehu

Teritorija

Platība:	78 867 km ²
Sauszemes robeža:	1989 km
Robežvalstis:	Polija 615 km, Slovākija 197 km, Vācija 815 km, Austrija 362 km
Administratīvais iedalījums:	13 novadi, 1 galvaspilsēta
Lielākās pilsētas:	Prāga, Brno, Ostrava, Plzeņa, Libereca, Olomouca, Ūsti pie Labas

Iedzīvotāji

Iedzīvotāju skaits (2010):	10 517 000*
Pieaugums (2010):	1,0%*
Nacionālais sastāvs (2001):	čehi 90,4%, morāvieši 3,7%, silēzieši 0,1%, slovāki 1,89%, vācieši 0,38 %, poļi 0,51 %, pārējie 2,9 %
Reliģijas (2001):	Romas katoļi 26,8%, protestanti 1,2%, husīti 1%, citi 71%**

Ekonomiskie rādītāji

IKP pēc valūtas kursa (2010):	149 miljardi EUR*
IKP pieaugums (2010):	2,7%*
IKP uz vienu iedzīvotāju (2010):	14 194 EUR*
IKP PPP (2010):	261,3 miljardi USD**
IKP PPP uz vienu iedzīvotāju (2010):	25 600 USD**
Eksports (2010):	100,3 miljardi EUR*
Imports (2010):	95,5 miljardi EUR*
Eksporta partneri (2010):	Vācija 32%, Slovākija 9%, Polija 6%, Francija 5%, Lielbritānija 5%, Austrija 5%, Itālija 4%, Nīderlande 4%
Importa partneri (2010):	Vācija 26%, Ķīna 13%, Polija 6%, Krievija 5%, Slovākija 5%, Itālija 4%, Francija 3%, Austrija 3%, Nīderlande 3%
Eksporta produkti:	mašīnas un mehānismi, elektriskās iekārtas, transporta līdzekļi un aprīkojums, dažādas rūpniecības preces, ķīmiskās rūpniecības produkti
Importa produkti:	mašīnas un mehānismi, elektriskās iekārtas, dažādas rūpniecības preces, ķīmiskie un minerālie produkti, pārtikas preces
Galvenās nozares:	mašīnbūve, stikla rūpniecība, metalurģija, militārā rūpniecība
Dabas resursi:	akmeņogles, māls, grafitis, antracīts, kaolīns, meža resursi
Ienākošās uzkrātās ĀTI (2010):	97,2 miljardi EUR***
Izejošās uzkrātās ĀTI (2010):	11,6 miljardi EUR***
Valūta:	Čehijas krona; 1 CZK = 0.02859644 LVL****
Fiskālais gads:	kalendārais gads
Inflācija (2010):	1,5%*
Bezdarba līmenis (2010):	9%**
Uzņēmumu ienākuma nodoklis:	19%

Papildus informācija

Tālsarunu kods:	+420
Interneta TDL:	cz

Čehijas Republika ir ANO (no 1993.g.) un NATO (no 1999.g.) dalībvalsts. Kopš 2004.gada Čehija ir Eiropas Savienības dalībvalsts.

Čehijas Republika ir neliela valsts (78 886 km²) Eiropas centrālajā daļā bez izejas pie jūras. Tā atrodas senu Eiropas tirdzniecības ceļu krustpunktā. Rietumos tā robežojas ar Vāciju (810 km), ziemeļos ar Poliju (762 km), dienvidos ar Austriju (466 km) un Austrumos ar Slovākiju (265 km). Lielākais attālums rietumu – austrumu virzienā ir 493 km, ziemeļu – dienvidu virzienā - 278 km.

* Czech Statistical Office - www.czso.cz

** Central Intelligence Agency - www.cia.gov

*** Czech National Bank - www.cnb.cz/en

**** Latvijas Bankas noteikto ārvalstu valūtu kursu vidējā vērtība (latos) 2010.gadā, www.bank.lv

Pirmais valstiskais veidojums tagadējās Čehijas teritorijā bija Samo valsts, ko 7.gs izveidoja ienākušās slāvu ciltis. Čehijas vēsturē nozīmīgs ir 870.gads, kad kņazs Borovojs uzcēla Prāgas pili un pakļāva tuvējās slāvu ciltis. 10.gs teritorijā nostiprinājās Lielmorāvijas kņaziste, ko vēlāk sagrāva ungāru ciltis. 14.gs izveidojās Čehijas karaliste ar Kārli I priekšgalā, kas kā Kārlis IV bija vienlaicīgi arī Svētās Romas impērijas galva. Šajā laikā Čehija piedzīvoja sevišķu uzplaukumu. Tad tika uzceltas gandrīz visas ievērojamākās Prāgas celtnes. 1348. gadā Prāgā tika nodibināta Kārļa universitāte, kas ir visvecākā universitāte Viduseiropā. Kopš 1526. gada Čehija piederēja Habsburgiem un nonāca Austrijas impērijas sastāvā, vēlāk Austroungārijas impērijā. 1918. gadā, pēc Austroungārijas sabrukuma Pirmajā

pasaules karā, Čehija kopā ar Slovākiju (Transleitāniju) izveidoja Čehoslovākijas valsti. 1938.gadā Minhenē Hitlers piespieda Eiropas lielvalstis piekrist Čehoslovākijas sadalei un vēlāk okupēja visu Čehiju. Otrā pasaules kara beigās Čehijā ienāca padomju karaspēks un tika izveidota Čehoslovākijas Republika. 1968.gada sākums ir iegājis vēsturē ar nosaukumu Prāgas pavasaris. Jaunievelētais Komunistiskās partijas vadītājs slovāks Aleksandrs Dubčeks pasludināja, ka vēlas ieviest valstī komunismu ar cilvēcīgu seju. Viņš pieļāva lielāku preses brīvību, vēlējās izstāties no komunistisko valstu radītās militārās organizācijas - Varšavas līguma. PSRS valdība ievēda Čehoslovākijā karaspēku, izrēķinājās ar Dubčeku un viņa piekritējiem. Gandrīz pusmiljons čehu un slovāku komunistu bija spiesti partiju atstāt. Prāgas pavasaris pārliecināja pasauli, ka komunisms un demokrātija nav savienojami. 1989.gadā Dubčeks atgriezās politikā un kļuva par pirmo demokrātiski ievēlētā Čehoslovākijas parlamenta vadītāju. Komunistu laiks beidzās ar tā saukto Samta revolūciju 1989.gadā. Pirmais prezidents pēc Samta revolūcijas bija Vaclavs Havelis. 1993. gada 1. janvārī, sadaloties Čehoslovākijai, izveidota Čehijas Republika.

Valsts iekārta Čehijā ir parlamentāra republika un tā administratīvi iedalās 13 novados. Čehijas Republiku veido divas daļas – Čehija un Morāvija.

Valsts teritorija ir samērā blīvi apdzīvota - 133 iedz./km². Ir liels skaits vidēju un mazu pilsētu, starp pilsētu un lauku apdzīvotajām vietām nav lielas atšķirības. Lielāks apdzīvojuma blīvums ir ziemeļrietumu rūpnieciskajā rajonā, Prāgas, Brno, Liberecas – Jablonecas rajonos.

Prāga ir Čehijas Republikas galvaspilsēta. Prāga aizņem 496 km² platību, iedzīvotāju skaits pārsniedz 1 milj. Vēsturiskais pilsētas centrs ar lielisko Prāgas pils panorāmu ir UNESCO aizsargājamo pieminekļu sarakstā. Otra slavenākā pilsēta pēc Prāgas Čehijā ir Karlovi Vari. Tā ir ievērojama ar dziednieciskajiem avotiem, kurus izmanto jau kopš 16.gs.

Čehijas teritorija ir neliela, taču ar lielu reljefa un dabas ainavu dažādību. Centrālo daļu veido Polabas līdzenums un Čehijas – Morāvijas augstiene, to iekļauj vidēji augsti, gleznaini kalni. Vidējais augstums virs jūras līmeņa ir 430 m. Augstākā virsotne - Sņežka (1602 m vjl.), zemākais punkts - Hržensko (117 m vjl.). Garākā upe - Vltava 433 km.

Ir sastopami dažādi derīgie izrakteņi, taču to krājumi nav lieli. Nozīmīgākie no tiem ir akmeņogles (arī koksna ogles) un brūnogles. Centrālajā un Ziemeļmorāvijas daļā ir dzelzsrūdas, polimetālu, krāsaino un retzemju metālu iegulas. Čehijā iegūst izejvielas būvmateriālu ražošanai (kaļķakmeņi, mergelis, māls, kaolīns, kvarca smiltis). Viduslaikos Čehija bija slavēta ar sudraba ieguvu. Čehijas kalnu rajonos saglabājušās nozīmīgas mežu platības (~30% valsts teritorijas). Ir auglīgas lauksaimniecības zemes, īpaši Morāvijas, Labas un Vltavas upju ielejās.

Čehijā ir ne tikai ievērojami vēstures pieminekļi, bet arī daudzveidīga daba (kalni, ūdenskrātuves, alas un kūrorti ar minerālajiem avotiem). Valstī ir četri nacionālie parki.

Pazīstamākie Čehijas zīmoli ir automašīnas "Škoda", alus, hokejs un Zelta Prāga.

Ievērojami čehi ir jūgendstila mākslinieks Alfons Muha, komponisti Antonins Dvoržāks un Bedržihs Smetana, filmu režisors Milošs Formans, rakstnieki Milans Kundera un Jaroslavs Hašeks ar tā radīto literāro tēlu Šveiks.

No čehu ēdieniem ievērojamākie ir knēdeļi (*knedliky*), kurus čehi mēdz gatavot gan no kviešu miltiem vai no kartupeļu masas un kviešu miltiem. Viens no iemīļotākajiem ēdieniem ir arī palančiki (čehu pankūkas), kas mēdz būt ar visdažādākajiem pildījumiem un garnējumiem. Lielākais čehu kārums ir kolači.